

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра музично-інструментальної підготовки

ЛЕВИЦЬКА І.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю
014 Середня освіта (Музичне мистецтво),
ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Одеса – 2024

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30.05.2024 р.)

Укладач:

Левицька І. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Олійник Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Реброва О. Є., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни: «Основний музичний інструмент» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) : методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 29 с.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент» містять зміст і завдання самостійної роботи, теми індивідуальних навчально-творчих завдань та алгоритм їх виконання, питання для самоконтролю. Рекомендовано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 3 року навчання за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)» з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Пояснювальна записка.....	5
2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	10
2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання.....	11
2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.....	12
3. Індивідуальне навчально-творче завдання.....	23
3.1. Методичні рекомендації до створення анотацій.....	24
Питання для самоконтролю.....	25
Рекомендовані джерела інформації.....	27

ВСТУП

У системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти провідне місце займає самостійна робота. Це зумовлено загальновідомою та науково обґрунтованою закономірністю, що визначає взаємозалежність якості самостійної роботи студентів із результативністю їхнього навчання. Даний вид роботи значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості.

Метою самостійної роботи є засвоєння навчального матеріалу, визначеного на самостійне опрацювання; підготовки до практичних занять і контрольних заходів; формування у здобувачів вищої освіти культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань. Зміст самостійної роботи студента визначається робочою програмою і силабусом навчальної дисципліни, а також відповідним методичним матеріалом, завданнями та вказівками викладача.

Правильно спланована й організована самостійна робота виробляє у студентів установку на свідоме систематичне поповнення своїх знань, формує навички самоорганізації та самодисципліни, сприяє розвитку творчих здібностей, професійного мислення тощо. Зазначене дозволяє припустити, що одним з головних завдань дисципліни «Основний музичний інструмент» має стати розвиток творчої професійної самостійності студента, яка передбачає: теоретичну грамотність (навичками читання з аркушу), художній смак, знання та розуміння щодо стилістично-жанрових, фактурних особливостей музичного твору (інструментального, хорового чи вокального), методики його розучування та опрацювання. Це необхідно для особистісного зростання студента як у виконавському плані (як музиканта-виконавця), так і в професійному (як майбутнього педагога – виконувати шкільний пісенний репертуар під власний супровід). Отже, знання щодо ефективної організації самостійної роботи та практичне їх застосування дозволяє студентові удосконалювати інструментально-виконавську майстерність (техніку,

навички звукоутворення тощо), покращує навичками читання з аркушу, виконувати різні за жанрами і стилями інструментальні музичні твори, а також шкільний пісенний репертуар під власний супровід.

Завдяки самостійній роботі у майбутніх учителів музичного мистецтва відбувається перехід від переважно виконавчої репродуктивної діяльності студентів до пошукового, творчого начала на всіх етапах навчання у закладі вищої освіти.

Методичні рекомендації укладені на допомогу здобувачам вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). В змісті рекомендацій розкрито особливості організації самостійної роботи майбутніх учителів музичного мистецтва з основного музичного інструменту. Зокрема, визначено завдання для самостійного опрацювання, спрямовані на формування в здобувачів відповідних компетентностей.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент»: формування професійних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних успішно розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у мистецько-освітній сфері через набуття та застосування практичних навичок і умінь гри на музичному інструменті, створення художньо-педагогічних і вербально-виконавських інтерпретації музичних творів у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 8. Аналізувати музичні твори композиторів різних епох в контексті еволюції жанрово-стилістичних особливостей музичного мистецтва.

ПРН 10. Використовувати поглиблені когнітивні та практичні спеціалізовані уміння, здійснювати творчо-пошукові дії в процесі створення виконавських і художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій.

ПРН 11. Демонструвати артистизм, виконавську культуру в процесі вокальної, музично-інструментальної, диригентсько-хорової інтерпретації музичних творів.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- педагогічну та музикознавчу інформацію, потрібну для створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій творів різних стилів;

- алгоритм опрацювання музичного матеріалу, обробки літератури з мистецтвознавства і створення художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій;

- прийоми опанування звуковидобуванням і технікою гри в процесі музично-інструментальної підготовки;

вміти:

- опрацьовувати інформацію у галузі педагогіки та музикознавства і застосовувати знання в музично-аналітичному процесі опанування нотного матеріалу;

- аналізувати, порівнювати, синтезувати інформацію в процесі створення художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій музичних творів;

- демонструвати прийоми звуковидобування і навички гри в процесі музично-інструментальної підготовки та навчання на додатковому музичному інструменті.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 9. Здатність цінувати українську національну культуру, мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 3. Здатність до самостійного опанування художньо-педагогічним матеріалом, створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій.

СК 4. Здатність до художньо-педагогічного і виконавського самовдосконалення

СК 5. Здатність встановлювати емоційний контакт, налагоджувати суб'єкт-суб'єктну (рівноправну та особистісно зорієнтовану) взаємодію з учнями в процесі художньо-педагогічної інтерпретації мистецького твору.

СК 6. Здатність використовувати теоретичні і практичні знання щодо аранжування та імпровізації музичних творів, створення обробки, перекладу музичного матеріалу для учнів.

СК 8. Здатність до експресивного втілення вербально-виконавської інтерпретації музичних творів

СК 14. Здатність аналізувати, розробляти та презентувати навчальні та методичні матеріали з дотриманням етики наукового пошуку та академічної доброчесності.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

– сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

– бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

– ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

– сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Критерії оцінювання

Вид роботи	Бали	Критерії
Індивідуальні (практичні) завдання	0 балів	Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі; не володіє педагогічною та музикознавчою інформацією; має поверхові теоретично-фахові знання; не володіє виконавськими навичками гри на додатковому інструменті, не має визначених навичок володіння виконавською технікою в процесі музично-виконавської підготовки; не складає анотації до музичних творів.
	1-4 бали	Здобувач виконує програму не в повному обсязі, недостатньо впевнено; поверхово володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; демонструє часткове володіння виконавськими навичками гри в процесі музично-виконавської підготовки та додатковому інструменті; складає анотації до музичних творів і виконує завдання за умови допомоги викладача.
	5-8 бали	Здобувач виконує програму в повному обсязі, але недостатньо впевнено; припускає незначні огріхи у володінні виконавськими навичками гри в процесі музично-виконавської підготовки та додатковому інструменті; володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; складає анотації до музичних творів; частково потребує допомоги викладача.
	9 балів	Здобувач виконує програму емоційно-образно і в повному обсязі; демонструє виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах; володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; відповідно алгоритму створює анотації до музичних творів.
Самостійна робота	0	Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі; виявляє окремі музично-фахові знання та елементарні прийоми гри на основному і додатковому музичному інструментах; може теоретично орієнтуватися у музичній мові твору, не аналізує і не складає анотації до музичних творів самостійно; потребує регулярної допомоги викладача.
	1-3	Здобувач демонструє фрагментарні знання тексту музичних творів; не застосовує педагогічну та

		музикознавчу інформацію та теоретично-фахові знання під час виконання самостійної роботи; частково виконавські навички застосовуються в процесі опрацювання музичного твору; виконанні завдання містять багато помилок; потребує систематичної допомоги викладача.
	4-6	Здобувач частково здатний самостійно опрацювати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів; потребує допомоги викладача.
	7-8	Здобувач здатний самостійно опрацювати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів, але припускається помилок; частково потребує допомоги викладача.
	9	Здобувач самостійно опрацює музичні твори, застосовує теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складає анотації до музичних творів.
Індивідуальне навчально-творче завдання (ІНТЗ)	0 балів	Здобувач має поверхові уявлення про предмет вивчення, художньо-педагогічні та музично-тематичні колекції повністю не складає; музично-педагогічна і музикознавча інформація застосовуються обмежено; може вибірково характеризувати музичний матеріал; не володіє художньою мовою; фрагментарно володіє музичним твором.
	1-4 бали	Здобувач частково розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом не в повному обсязі; думку висловлює не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але припускається помилок.
	5-9 балів	Здобувач розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом; думку висловлює не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але не емоційно-образно.
	10 балів	Здобувач самостійно: розробляє художньо-педагогічні музично-тематичні анотації, опрацює інформацію мистецтвознавства та нотний матеріал; вміє послідовно висловлювати та обґрунтовувати думку художньою мовою; ілюстрація музичних творів відповідає їх образно-емоційному змісту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

(5 семестр, академзвіт)

Допускається за умови виконання ІНТЗ. Виконання музичних творів напам'ять; створення загального характеру творів що виконуються; допустимо недотримання темпу гри визначеного автором; допустимі технічні недоліки; допустиме некоректне застосування педалізації.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (6 семестр, екзамен)

Для навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота - вид навчальної діяльності, що здійснюється без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача. В процесі самостійної роботи студент опрацьовує музичні твори, аналізує музичний матеріал, покращує і автоматизує виконавські навички, набуває уміння, розширює музичний потенціал, вчиться працювати з різними методичними джерелами. Зміст самостійної роботи студента визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Позитивний результат від самостійної роботи студентів можливий тільки тоді, коли вона організовується і реалізується в процесі навчання як цілісна система, та включена в усі етапи навчання студентів у ЗВО.

2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		Денна	Заочна	
5 семестр				
1.	Опрацювання музичного твору епохи романтизму відповідно жанрово-стильовому контексту	8	15	Презентація, індивідуальна співбесіда, екзамен
2.	Опанування засобів виразності романтичного твору відповідно образному змісту	8	15	
3.	Художньо-виконавська інтерпретація твору-мініатюри українського композитора.	8	15	
4.	Підготовка до цілісного виконання творів.	3	6	
Всього за 1 семестр:		27	51	
6 семестр				
5.	Інтерпретація твору українського композитора ХХ століття на основі структурних, жанрових, смислових характеристик.	3	6	Презентація, індивідуальна співбесіда, академзвіт
6	Визначення і втілення художнього образу у творі ХХ століття.	2	5	
7	Опанування джазового інструментального твору.	3	6	
8	Створення художнього образу джазового твору на основі опанування фразування, педалізації та метро-ритмічними особливостями даного стилю.	2	4	
Всього за 2 семестр:		10	21	
ВСЬОГО ГОДИН:		37	72	

**2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи
здобувачів вищої освіти
5 семестр**

Змістовий модуль 1. *Мистецько-педагогічний контекст інструментальних творів епохи Романтизму.*

Тема 1. *Опрацювання музичного твору епохи романтизму відповідно жанрово-стильовому контексту.*

Визначення жанрових особливостей твору композитора-романтика: форми, метро-ритмічної організації, типу супроводу, педалізації. Формування почуття ритму з застосуванням темпу *rubato*; грамотне виконання супроводу бас-акорд і розкладеного арпеджіо; застосування тривалої гармонійної педалізації. Усвідомлення стильових ознак музики композиторів-романтиків. Створення уявлення про романтичний образ. Вміння мобільно перемикатися в образному, чуттєвому, емоційному, фактурно-виконавському контекстах. Активізація емоційного сприйняття, слухових уявлень. Набуття виконавської свободи в опануванні твором композитора-романтика.

Виконавський стиль композиторів-романтиків. Образний світ музики епохи романтизму. Жанрові і стильові характеристики музики XIX ст.. Програмна музика. Зв'язок віртуозних і художніх завдань у творах композиторів-романтиків. Розширення динамічного плану, темпової свободи - *rubato*, агогіки, інтонаційного різноманіття, нюансування, приймів педалізації, зміна фактурного викладення музичного матеріалу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати жанрові ознаки музичного твору епохи романтизму і втілити їх на інструменті:

- грамотно розібрати нотний текст відповідно метро-ритмічній організації;

- відповідно до специфіки типу супроводу відпрацювати звуковий баланс з налагодженням тактильних відчуттів;

- уточнити педалізацію з урахуванням жанрової належності твору.

2. Визначити стильові особливості музичного твору епохи романтизму, а саме:

- образний зміст романтичного твору;

- характер артикуляції, нюансування, фразування у творі;

- динамічний план;

- особливість агогіки та темпу взагалі.

Рекомендована література:

1. Негребецька, О. М., Стукаленко, З. М. (2021). Розвиток фортепіанної техніки студентів у класі основного музичного інструменту. *Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 197, 133-138.

2. Негребецька, О. (2015). Педалізація в роботі над творами у класі фортепіано. *Наукові записки КДПУ імені В. Винниченка*, 139, 154-158.

3. Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина I. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».

4. Шукайло, В. Ф. (2004). *Педалізація у професійній підготовці піаніста*. Харків: Факт.

Тема 2. Опанування засобів виразності романтичного твору відповідно образному змісту.

Вербально-художній аналіз змістовної сутності обраного музичного твору епохи романтизму: виражальних засобів створення музичного образу; розуміння природи і смислу музично-виразних засобів, їх ролі у відтворенні авторського та виконавського задуму; визначення форми, інтонаційного фразування, засоби розвитку тематичного матеріалу, смислових та динамічних кульмінацій, художньої ідеї. Власне ставлення здобувача до змістовно-образного строю музики, судження щодо виховного потенціалу

музичного твору, ефективних педагогічних прийомів виклику емоційного відгуку слухачької аудиторії, формування у слухачів естетичної оцінки.

Розвиток уяви, асоціацій на основі поліхудожнього осмислення змісту музичного твору. Вдосконалення виконавської техніки, свободи технічного осягнення твору, як засобу художньо переконливого втілення художніх образів у творах композиторів-романтиків. віртуозного характеру. Досягнення виразного інтонаційного звуковедення, пластичності, горизонтального слухання мелодійної лінії, «рельєфності» фразування, філірування звуку, обґрунтованості драматургії, смислових і динамічних кульмінацій, доцільності агогічних змін, стильової відповідності педалізації, виразності втілення образного змісту твору.

Завдання для самостійної роботи:

1. Втілити художній образ через застосування засобів музичної виразності:

- здійснити артикуляційне інтонування мелодійної лінії;
- застосувати мікро і макро динаміку;
- відтворити нюансування і фразування у творі.

2. Опрацювати складні фрагменти шляхом застосування методичних засад:

- метод збільшення;
- метод редукції;
- метод перегрупування;
- метод ускладнення;
- метод ритмічної переорганізації.

Рекомендована література:

1. Воробкевич, Т. П. (2001). *Методика викладання гри на фортепіано: підручник*. Львів: ЛДМА.
2. Грушак, І. В., Борисенко, Н. С. (2023) *Значущість стильових процесів*

епохи романтизму для сучасної мистецької освіти. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін: Збірник матеріалів XXVII Міжнародної науково-теоретичної конференції*. с. 22-25.

3. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент*: навч. посіб. Одеса: Університет Ушинського.

4. Кожевнікова, Л. В. (2014). Проблеми інтерпретації фортепіанних творів Ф. Шопена: музично-виконавський аспект. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, 16(1), 200-203.

5. Ма, Сіньюань, Ма, Гуральник, Н. (2023). *Емоційно-стильове відчуття музики композиторів-романтиків у здобувачів вищої освіти: історико-методологічні та теоретико-методичні аспекти формування у процесі фортепіанної підготовки*. Київ: УДУ.

Тема 3. Художньо-виконавська інтерпретація твору-мініатюри українського композитора.

Створення інтерпретації твору на основі алгоритму опрацювання музичного твору. Аналіз і послідовність у інтерпретаційному процесі. Визначення музично-виражальних засобів творів, елементів музичної мови, що створюють даний художній образ. Усвідомлення українських інтонаційних елементів музики. Оволодіння прийомами фразування (агогіка, артикуляція, динаміка, штрихи) та педалізації щодо яскравого художньо-виразного виконання музичних творів на високому художньому рівні. Досягнення яскравого втілення музичних образів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати структурні та фактурні елементи музичного твору:
 - визначити тип фактури і як вона впливає на створення характеру музичного твору;

- виявити організаційну функцію супроводу;
 - ритмічно опрацювати музичну тканину.
2. Визначити жанрові особливості твору українського композитора:
- виявити риси пісенності і танцювальності;
 - втілити пісенно-танцювальний колорит у виконанні твору.
3. Опрацювати засоби музичної виразності на інструменті відповідно характеру твору:
- артикуляцію;
 - фразування;
 - динамічний план;
 - педалізацію;
 - агогіку.
4. Створити цілісну інтерпретаційну концепцію твору і реалізувати технічно на інструменті:
- вибудувати динаміку для створення цілісної форми;
 - уточнити характер тем музичного матеріалу;
 - вивірити загальний рух (темпо) твору.

Рекомендована література:

1. Гаврілова, Л. (2016). Інтерпретація музичного твору: теоретичні аспекти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 3, 97-106.
2. Кашкадамова, Н. (1998). *Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах*: навчальний посібник. Тернопіль: СМП «Астон».
3. Михалюк, А. М. (2016). *Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва*: навчально-методичний посібник. Київ: Ліра-К.
4. Шультіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка*: підручник. Київ: НАКККіМ.

Тема 4. Підготовка до цілісного виконання творів.

Відображення власного розуміння художньо-образного змісту і засобів музичного мовлення. Підготовка програми до виступу. Цілісне виконання кожного твору та всієї програми. Перевірка програми вивчення напам'ять, застосування методів щодо перевірки якості. Уточнення характеру, динамічного плану, артикуляційних моментів, технічної і координаційної узгодженості, темпової відповідності музичних творів. Дотримання образних, технічних, жанрово-стильових характеристик у виконанні музичних творів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Перевірити якість вивченого напам'ять.
2. Цілісно відпрацювати твори.
3. Уточнити образний і піаністичний аспект під час виконання творів.
4. Здійснити психологічне налаштування до цілісного виконання програми.

Рекомендована література:

1. Гаврилюк, О. (2017). Психолого-педагогічні аспекти професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 48–57.
2. Грінченко, А. М. (2018). *Методика формування музично-виконавського самоконтролю майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано*. (Дис. ... канд. пед. наук). СДПУ ім. А. С. Макаренка, Суми.
3. Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі: навчальний посібник*. Рівне: О. Зень.
4. Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано: навчальний посібник*. Мелітополь.

6 семестр

Змістовий модуль 2. *Робота над репертуаром на основі формоутворювальних характеристик сучасних інструментальних творів.*

Тема 5. *Інтерпретація твору українського композитора ХХ століття на основі структурних, жанрових, смислових характеристик.*

Усвідомлення значення української пісні у інструментальній музиці. Жанрова основа української музики. Сильові особливості музики ХХ століття. Сильові риси автора музичного твору. Визначення жанрово-сильових, формоутворюючих особливостей твору; розвиток тематичного матеріалу, смислових центрів-кульмінацій, особливостей побудови фраз, почуття цезур. Контроль емоційно-виразного власного виконання, виявлення недоліків і засобів їх подолання. Відтворення авторського та виконавського задуму у процесі інтерпретації твору українського композитора.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати структурні та фактурні елементи музичного твору:
 - визначити тип фактури і як вона впливає на створення характеру музичного твору;
 - виявити організаційну функцію супроводу;
 - ритмічно опрацювати музичну тканину.
2. Визначити жанрову основу та особливості твору українського композитора:
 - виявити риси пісенності і танцювальності;
 - втілити пісенно-танцювальний колорит у виконанні твору.
3. Опрацювати засоби музичної виразності на інструменті відповідно характеру твору: артикуляцію; фразування; динамічний план; педалізацію; агогіку.
4. Створити цілісну інтерпретаційну концепцію твору і реалізувати технічно на інструменті.

Рекомендована література:

1. Гаврілова, Л. (2016). Інтерпретація музичного твору: теоретичні аспекти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 3, 97-106.
2. Гордійчук, Л. В., Цейко, Н. О. (2022). *Специфіка самостійної роботи студентів у класі фортепіано: методичні рекомендації*. Луцьк: Терен.
3. Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації: навчальний посібник*. Київ: НМА.
4. Ніколаї, Г. (2010). Українська фортепіанна музика як феномен культури ХХ століття. *Ars inter Culturas*, 1, 121–131.
5. Свірідовська, Л. М. (2016). Музично-теоретичний підхід до вивчення національної стилістики класиків української фортепіанної музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, 4 (86), 144–148.

Тема 6. Визначення і втілення художнього образу у творі ХХ століття.

Визначення художньої ідеї, образного строю, драматургії п'єси. Встановлення зв'язку між образним планом і засобами музичної виразності. Розвиток уяви, художньо-образного мислення в процесі опанування виконавськими прийомами кантиленного звуковидобування, звукової "плинності", виразної артикуляції і фразування, педалізації. Формування вмінь «дослухування» і звукового руху мелодії. Створення поетапного плану опанування музичним текстом, обґрунтування динамічного плану, агогічних змін; досягнення художньої переконливості втілення художнього задуму і змісту кантиленного твору ХХ століття. Стильові ознаки музичних творів сучасних композиторів. Інтерпретація твору на основі образно-тематичного аналізу, трансформації образу в процесі фактурних змін, динамічного та інтонаційного моделювання, педалізацій них знахідок. Дотримання

артикуляційних, ритмічних організацій, педалізацій них знахідок, колориту національної музичної мови. Інтерпретація і втілення її у цілісному виконанні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати фактуру, структуру, форму твору композитора ХХ століття.
2. Визначити образний план.
3. Опанувати засоби музичної виразності відповідно художньому образу.
4. Цілісно вибудувати інтерпретаційну концепцію музичного твору.

Рекомендована література:

1. Гуральник, Н. П. (2021). Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти: монографія. Київ: НПУ.
2. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент: навчальний посібник*. Одеса: Університет Ушинського, 2020.
3. Касьяненко, Л. О. (2019). *Робота піаніста над фактурою* (друге доповнене видання). Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського.
4. Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації: навчальний посібник*. Київ: НМА.

Тема 7. Опанування джазового інструментального твору.

Набуття слухового досвіду творами джазового стилю. Стиль і напрямки джазової музики. Характерні риси джазу. Оволодіння комплексом прийомів виконання ритмічної фактури, метричної організації, поліритмії, синкопованого і гнучкого ритму, темпу *rubato*, імпровізаційності. Опанування прийомів імпровізації; гармонійного плану та інтонаційно-

артикуляційних прийомів джазової музики. Виконання твору відповідно виразній манері, експресії, динамічній і звуковій напруженості джазової музики.

Завдання для самостійної роботи:

1. Усвідомити жанрові і стилеві особливості джазового твору:
 - опрацювання ритмічного малюнку;
 - відпрацювання супроводу;
 - відчувати гармонійний план та його зміни;
 - напрацювання відчуття синкопи.
2. Опанувати темпом *rubato* на рівні імпровізації.

Рекомендована література:

1. Бойчук, І. І. (2021). *Робота над різножанровими творами у класі фортепіано*: навчально-методичний посібник. Чернівці: ЧНУ.
2. Бортнічук, Е. Г. (2013). *Чи просто створити музику? Виховання юних композиторів та інноваційні методи навчання з використанням комп'ютерних технологій*: методичні рекомендації. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня, «Волиньполіграф» тм.
3. Ніколенко, Р. В. (2024). *Специфіка виконавської роботи над джазовими фортепіанними творами або творами із елементами джазу*. Харків: ХДАК.
4. Стецюк, Б. (2020). Витоки та основні тенденції розвитку джазової фортепіанної стилістики. *Аспекти історичного музикознавства*, 19-20, 411-428.

Тема 8. Створення художнього образу джазового твору на основі опанування фразування, педалізації та метро-ритмічними особливостями даного стилю.

Виконавсько-стильові особливості джазової музики. Набуття слухового досвіду творами джазового стилю. Стиль і напрямки джазової музики. Характерні риси джазу. Оволодіння комплексом прийомів виконання ритмічної фактури, метричної організації, поліритмії, синкопованого і гнучкого ритму, темпу *rubato*, імпровізаційності. Опанування прийомів імпровізації; гармонійного плану та інтонаційно-артикуляційних прийомів джазової музики. Виконання твору відповідно виразній манері, експресії, динамічній і звуковій напруженості джазової музики.

Завдання для самостійної роботи:

Відпрацювання виконавських завдань:

- дотримуватися відчуття пульсації у джазовому творі;
- відпрацювати артикуляцію, фразування, агогіку відповідно образному змісту джазовому твору;
- утримувати ритмічну пульсацію та синкопи;
- застосувати педалізацію.

Рекомендована література:

1. Бойчук, І. І. (2021). *Робота над різножанровими творами у класі фортепіано: навчально-методичний посібник*. Чернівці: ЧНУ.
2. Пістунова, Т. (2017). Джаз в системі української музичної освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Мистецтвознавство»*, 1, 134–139.
3. Полянський, Т. (2015). *Традиційний джаз*. Київ: Музична Україна.
4. Тормахова, В. (2017). Особливості інтерпретації в джазі. *Мистецтвознавчі записки*, 31, 57-63.

3. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ (ІНТЗ)

Індивідуальне навчально-творче завдання виконується самостійно, але має змогу консультуватися з викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНТЗ виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти під час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області даної дисципліни ІНТЗ.

Індивідуальна робота передбачає підготовку художньо-педагогічної анотації твору епохи романтизму, анотацію на музичний твір композитора ХХ століття.

№ з/п	Завдання	Кількість годин
		Денна
	1 семестр	5
	Художньо-педагогічна анотація твору епохи романтизму (за вибором)	
1	Р. Шуман «Пісня без назви»	
2	Р. Вагнер «Листок з альбому»	
3	Ф. Шопен Прелюдії до мінор, ля мажор	
	2 семестр	5
	Анотація на музичний твір композитора ХХ століття (за вибором)	
1	І. Беркович «Українська пісня»	
2	М. Скорик «Мелодія»	
3	Дж. Гершвін Прелюдія №2	

3.1. Методичні рекомендації до створення анотацій

Зміст художньо-педагогічної анотації на музичний твір має складатися з наступної інформації:

1. Коротка відомість про композитора, стильові особливості його музичної мови й епохи, в якій він жив і творив, а також факти, пов'язані з написанням твору;

2. Загальний емоційно-образний характер твору на основі аналізу, порівняння, узагальнення засобів музичної виразності та розкрити виражальну суть і зміни, пов'язані з плинністю музики, розвитком художнього образу:

- охарактеризувати особливості побудови мелодії, визначаючи своєрідність ладу, інтонаційні звороти, жанрові властивості;

- розкрити ладо-тональну організацію та гармонічні засоби виразності, пов'язані з розвитком художнього образу (зміна тональності або ускладненість гармонії – це не тільки нове забарвлення музичної тканини, але й засіб, пов'язаний з розвитком музики, і навпаки, повернення до головної тональності сприймається як узагальнення тощо);

- пояснити значення метро-ритмічних і темпових особливостей твору з боку їх художньої виразності;

- розкрити форму твору як процес музичного розвитку, характерного для певної епохи, або жанру тощо (куплетна побудова, принципи варіаційного повторення тематичного матеріалу, форма контрастного співставлення та інше);

- пояснити значення артикуляційних засобів (як осмисленої вимови музичних «формул» за допомогою штрихів тощо), динаміки (контрасної, терасоподібної, пластичної та інших, пов'язаних із стильовими особливостями, або виражальними можливостями музичних інструментів різних епох) та кульмінаційних моментів (головної кульмінації, як вершини

музичного розвитку, після якої наступає розв'язка та другорядних, що надають динамічній виразності окремим частинам твору);

– визначити тип фактури та жанрову природу музики як характерну особливість вираження її змісту, стилю епохи та мови композитора (мелодія у супроводі, гармонічна фігурація у віденських класиків; поліфонічне викладення: підголоскове, контрастне, імітаційне, як засіб ускладнення та збагачення музичної тканини); акордове й унісонне проведення теми, характерне для драматичних образів; жанровість твору, як вираження характеру – скерціозного, токатного, танцювального тощо.

3. Охарактеризувати виконавські особливості (технічні і звукові труднощі, артикуляція, фразування, агогіка, педалізація), рівень складності з якими зіткається у робочому процесі інструменталіст (добір аплікатури, технічні угруповання, пов'язані з опануванням пасажів, поліритмічні труднощі тощо), а також під час виконання твору (на що необхідно звернути особливу увагу, щоб яскраво та правдиво передати художній образ). Маються на увазі різні види слухового самоконтролю (поточного коректуючого та випереджувального), а також тісно пов'язаної з ним виконавської координації – простої робочої, яка регулює доцільну взаємодію всіх частин руки; координацією, пов'язаною з різними видами діяльності (поліритмія, одночасне виконання різних штрихів тощо) і психомоторної, що координує рухову та емоційну сферу виконавця.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Алгоритм роботи над музичним твором.
2. Інтерпретація музичних творів.
3. Засоби музичної виразності у створенні образної концепції твору.
4. Види фортепіанної техніки і методи опрацювання.
5. Аплікатурні принципи гри на музичному інструменті.
6. Визначення виконавських завдань у роботі над музичним твором.

7. Артикуляція у виконавстві.
8. Застосування методичних засад в роботі над звуком.
9. Виконавсько-стильові особливості музики Бароко.
10. Види поліфонії та методи опрацювання поліфонічної фактури.
11. Принцип розшифрування та виконання орнаментики у старовинних і класичних музичних творах.
12. Поліфонічні навички та уміння
13. Роль педалізації у поліфонії.
14. Виконавсько-стильові особливості творів віденських композиторів-класиків.
15. Драматургічна концепція крупної форми.
16. Інтонаційно-артикуляційна виразність у виконанні.
17. Застосування педалізації у класичній сонаті.
18. Особливості роботи над творами кантиленного характеру.
19. Особливості роботи над творами віртуозного характеру.
20. Виконавсько-стильові особливості української музики.
21. Роль педалізації у виконанні.
22. Методи перевірки стабільності виконання вивчених творів.

Рекомендовані джерела інформації

Бойчук, І. І. (2021). *Робота над різножанровими творами у класі фортепіано*: навчально-методичний посібник. Чернівці: ЧНУ.

Гаркуша, Л. І., Економова, О. С. (2013). *Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано)*: навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.

Гордійчук, Л. В., Цейко, Н. О. (2022). *Специфіка самостійної роботи студентів у класі фортепіано*: методичні рекомендації. Луцьк: Терен.

Грінченко, А. М. (2022). До проблеми удосконалення виконавських навичок у майбутніх учителів в процесі гри на фортепіано. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 81, 152-156.

Грінченко, А. М. (2022). Особливість формування виконавських умінь майбутніх вчителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 82, 164-169.

Гуральник, Н. П. (2008). *Українська фортепіанна школа ХХ століття у контексті розвитку теорії і практики музичної освіти*. (Автореф. ... дис. д-ра пед. наук). Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ.

Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент*: навчальний посібник. Одеса: Університет Ушинського.

Касьяненко, Л. О. (2019). *Робота піаніста над фактурою* (друге доповнене видання). Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського Одеса.

Ленд'єл-Сяркевич, А. А. (2017). *Методика навчання за кваліфікацією (фортепіано)*: методичні рекомендації. Мукачево: МДУ.

Лісовий, В. А., Мельничук, Я. М., & Бойчук І. І. (2007). *Основний музичний інструмент (фортепіано)*: навчально-методичний посібник.

Чернівці: Рута.

Ляшенко, Т. В. (2021). Методичні підходи викладання гри на фортепіано. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*, (2), 64-68.

Мамикіна, А. І. (2017). Формування вмінь художньо-педагогічної інтерпретації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. *Наукові записки*, 143, 190-194.

Мамикіна, А. І. (2019). До проблеми формування самоконтролю майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. *Наукові записки*, 1, 144–149.

Мамикіна, А. І. (2022). До проблеми виконавського контролю в інтерпретаційному процесі музиканта. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 82, 207–210.

Михалюк, А. М. (2016). *Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва: навч. - метод. посіб.* Київ: НПУ.

Павловська-Єжова, Т. А. (2014). Дослідження педагогічної спадщини видатних українських піаністів як шлях до оптимізації фахової підготовки вчителів музики. *Сучасна освіта і наука в Україні. Традиції та інновації*, 52-58.

Прищепа, О. П. (2016). *Основний музичний інструмент (фортепіано): методичні рекомендації*. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка.

Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. Частина I: навчально-метод. посібник. Миколаїв: МНУ.

Ревенко, Н. (2020). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. Частина II: навчально-метод. посібник. Миколаїв: МНУ.

Савицький, Р. (2000). *Основні засади фортепіанної педагогіки: методичний посібник*. Тернопіль: СМП «АСТОН».

Склярів, О. Д. (2002). *Методика викладання курсу фортепіано*

(формування і розвиток виконавських навичок учнів): навчальний посібник.
Харків: ХДАК.

Соколова, О. (2007). *Методи розвитку музичного мислення студентів музично- педагогічних факультетів у процесі роботи над фортепіанними творами. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: педагогіка, (10), 78-80.*

Фоміна, Т. М. (2014). *Стильові принципи фортепіанного виконання і можливості індивідуальної виконавської інтерпретації.* Одеса: Астропринт.

Шульгіна, В. Д. (2008). *Українська музична педагогіка.* Київ: ДАКККіМ.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
<http://www.mon.gov.ua>
2. Бібліотека національної музичної академії України
<https://lib.knmau.com.ua/>
3. Бібліотека Одеської національної музичної академії
<https://odma.edu.ua/biblioteka/>
4. Твори українських композиторів
<https://library.pdpu.edu.ua/>